מהו דתימא בטולי בטלה מחשבתו קמ"ל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חטה אחת לזריעה פשיטא כל שהוא תנן מהו דתימא כל שהוא לאפוקי מגרוגרת ולעולם *עד דאיכא כזית קמ"ל מתקיף לה רב יצחק בריה דרב יהודה אלא מעתה חישב להוציא כל ביתו הכי נמי דלא מיחייב עד דמפיק לכוליה התם בטלה דעתו אצל כל אדם: וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו: מתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר [א]דתניא כלל א"ר שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציא נתחייב זה במחשבתו של זה אמר רבא אמר רב נחמן הוציא כגרוגרת לאכילה ונמלך עליה לזריעה אי נמי לזריעה ונמלך עליה לאכילה חייב פשיטא זיל הכא איכא שיעורא וזיל הכא איכא שיעורא מהו דתימא בעינן עקירה והנחה בחדא מחשבה והא ליכא קמ"ל בעי רבא הוציא חצי גרוגרת לזריעה *ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו את"ל התם הוא דמיחייב דזיל הכא איכא שיעורא וזיל הכא איכא שיעורא הכא כיון דבעידנא דאפקה לא הוה ביה שיעור אכילה לא מיחייב או דילמא כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מיחייב אמחשבה דזריעה השתא נמי מיחייב ואת"ל [א]כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מיחייב אמחשבה דזריעה [ב]השתא נמי מיחייב הוציא כגרוגרת לאכילה *וצמקה ונמלך עליה לזריעה מהו הכא ודאי כי אישתיק אמחשבה קמייתא לא מיחייב או דילמא בתר השתא אזלינן ומיחייב ואת"ל [ג]בתר השתא אזלינן ומיחייב הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה מהו יש דיחוי לענין שבת או אין דיחוי לענין שבת [ד]תיקו: בעא מיניה רבא מרב נחמן [ה]זרק כזית תרומה לבית טמא מהו למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן לעולם לענין שבת *וכגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין והאי משלימו לביצה מאי מדמצטרף לענין טומאה מיחייב נמי לענין שבת או דילמא כל לענין שבת כגרוגרת בעינן א"ל תניתוה אבא שאול אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרוגרת ואמאי לימא מדלענין יוצא

מהו דתימא. כיון דשכח בשעת הוצאה שלא היה זכור כהצנעתו: **בטלה לו מחשבתו.** ואין כאן לא חשיבות מחשבת הצנעה ולא מחשבת הוצאה: **קמ"ל.** דכל העושה סתם על דעת הראשונה עושה ובחשיבותיה קמא קאי: **כל שהוא תנן.** וסתם משנה רבי מאיר: **לאפוקי מגרוגרת.** דשאר אוכלין: **אלא מעתה.** דמתני' כדעתיה תליין כדקאמרת משום דעל דעת ראשונה מחשבת ליה שיעורא: **חישב להוציא כל ביתו.** בהוצאה אחת דלא אחשבה אלא אם כן הוציא כולה כאחד: **הכי נמי.** דכי אפקא פורתא פורתא לא מיחייב: **בטלה דעתיה.** ושיעורא דחשיב לאינשי חשיב: **וכל אדם אין חייבין אלא כשיעורו.** ואע"פ שהוכשר לזה והצניעו: **כגרוגרת.** איכא שיעורא לאכילה ולהוצאה וכ"ש לזריעה דשיעורא בכל שהוא: **ותפחה.** ועמדה על גרוגרת קודם הנחה: **ונמלך עליה לאוכלה.** והניחה מהו: **את"ל.** בההיא אע"ג דעקירה והנחה לאו בחדא מחשבה הואי מיחייב: **התם הוא דזיל הכא כו'.** בשעת מחשבה ראשונה היה בו כשיעור למחשבתו ושיעור (א) למחשבה שניה הלכך מילטרפי עקירה והנחה: **אבל הכא בעידנא דאפקה לא הוה בה שיעור.** למחשבה שניה של הנחה ולא מלטרפי הנחה לעקירה: **כיון דאילו אשתיק.** בהך שניה אית בה שיעור לזריעה ומיחייב: **השתא נמי מיחייב.** הואיל ויש שיעור למחשבה אחרונה ובשיעור זה איכא שיעורא למחשבה ראשונה ויותר: **לא מיחייב.** דהא בשעת הנחה ליכא שיעור למחשבה קמייתא: **בתר השתא.** בתר מחשבה דהשתא אזלינן לענין הנחה: **יש דיחוי.** מה שחסרה בינתים אילו מנחה בההיא שעתא לא מיחייב (ב) מי אמרינן תורת דיחוי דנדחה לו מחיוב חטאת ובטלה לה עקירה וכי הדר תפחה והניחה הוי הנחה בלא עקירה: **אי לענין טומאה.** דמיבעיא לך אם נטמא לטמא טומאת אוכלין או לאו כביצה בעינן: **והאי משלימו.** שנחה אצלו והשלימו וע"י הנחה זו נטמאו: **מאי.** מדחשיב הך זריקה לענין טומאה חשיב נמי לענין שבת כאלו הוא כגרוגרת ומיחייב או לא: שיעורן

מתקיף לה רב יצחק. פירש בקונטרס דפריך אמאי וקשה דאמאי נטר ליה עד הכא ואומר הר"ב פור"ת בשם רבינו שמואל דאדרב יהודה אבוה פריך וה"פ כיון דאמרת דמוציא חטה אחת לזריעה חייב אע"פ שאין רגילות משום דבתר מחשבתו אזלינן ה"נ כשחישב להוציא כל ביתו ניזול בתר מחשבתו ולא נחייבנו בפחות כיון דפחות מיכן אינו חשוב בעיניו ומשני התם בטלה דעתו אצל כל אדם דאין אדם שלא יהא חשוב בעיניו פחות מכן אבל הכא יש בני אדם שחשובה להם חטה אחת לזריעה: **או דילמא בתר השתא אזלינן.** משמע דאי בתר השתא אזלינן ליכא למיבעיא מידי מדקאמר את"ל בתר השתא אזלינן הוציא גרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה מהו ולא מיבעיא ליה אקמייתא ואמאי אכתי תיבעי ליה אי הוה דיחוי אצל שבת או לא כדבעי בסמוך דהא מיד כשצמקה נדחית וי"ל דדוקא ההיא דבסמוך חשיב ליה דיחוי שנדחית בין משיעור ראשון בין משיעור אחרון אבל הכא דמשיעור אחרון מיהא לא נדחית לא חשיב ליה דיחוי: **אי** לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן. *משמע דלא מקבל אוכל טומאה בפחות מכביצה ומה שהביא (ב)רש"י מת"כ דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא דתניא מכל האוכל (ג) שמטמא בכל שהוא יכול יהא מטמא אחרים ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת הוי אומר זה בילת תרנגולת אומר ר"ת דאסמכתא היא דה"נ מעשר ירק מרבינן בת"כ מוכל מעשר הארץ ולא הוי אלא אסמכתא בעלמא והא דפריך בפרק כל שעה (פסחים ד' לג:) למ"ד משקין מיבלע בליעי מהא דתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורים ואי מיבלע בליעי אמאי טהורים ומוקי לה בענבים שלא הוכשרו לאימת קא מיתכשרי לכי סחיט להו וכי סחיט להו בציר ליה שיעוריה אתי שפיר גם לפי' הקונטרס דאע"ג דמקבל טומאה בכל שהוא מ"מ בציר ליה שיעורא מלקבל הכשר לפירוש הר"ב פור"ת דמפרש בשם רש"י בפ' חבית (לקמן קמה.) דאין אוכל מקבל הכשר בפחות מכביצה וטעמא משום דמאשר יאכל נפקא לן לטמא אחרים בכביצה והאי כתב אשר יבא עליו מים וכן בפרק אלו עוברין (פסחים מה.) גבי בצק שבסידקי עריבה דמפרש אביי כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק בפסח לאיסורו חושבו מצטרף אע"ג דבלא צירוף פחות מכביצה הוה מצי לאוקמי דנגע שרץ בכזית שבסידקי עריבה בפסח לאיסורו חושבו מקבל טומאה כשאר ימות השנה אי קפיד אין (ג)אי לא לא אלא דלענין קבלת טומאה עצמה לא נפקא לן מינה מידי דבלאו הכי אסורה משום חמץ להכי נקט לענין לטמא אחרים ומייתי רבינו תם ראיה דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה דתניא בפרק אלו עוברין (שם מד.) המקפה של תרומה השום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו והוינן בה מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה ורש"י ל"ג הכי אלא גרים והא בטל ברובא ומפרש דהכי פריך מקום מגעו אמאי פסול והא בטל שום ושמן אגב מקפה דהא משום הכי קתני ברישא פסל את כולן ואין נראה למחוק הספרים ועוד נהי דבטלי ברישא להחמיר להקל לא אמרינן דבטלי ועוד דלא שייך למימר דבטלי השום והשמן כיון שהן בעין מדקתני לא פסל אלא מקום מגעו ועוד ד)(דתניא בתוספתא) כד"א בזמן שהיא גוש בקערה משמע שהן בעין ואין להאריך ורש"י חזר בו בכריתות (דף כא.) וגבי פרה מיטמא טומאת אוכלין (חולין דף פב.) והא דאמר בפ"ק דחולין (דף כד:) התורה העידה על כלי חרס אפילו מלא חרדל לאו דוקא חרדל אלא כלומר מלא בילים ומשום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני כו' ומקבל טומאה מדרבנן נקט ליה[ה]:

אי לענין שבת כגרוגרת בעינן. הוה מצי למיפרך אמאי נקט זרק ואמאי נקט תרומה ולבית טמא: **כגון** דאיכא פחות מכביצה אוכלים כו'. אור"י דלהכי נקט זרק דהשתא בהדי הדדי קא אתיין דלא מחייב לענין שבת עד דנח כדאמר בפרק המוציא (לעיל דף פ.) תוך ג' לרבנן בעיא הנחה על גבי משהו אבל מכנים מכי אתי תוך ג' איכא איסור שבת ואיסור טומאה ליכא עד דמצטרף ולא אתון

מסורת הש"ס

א) לעיל עו. זבחים מו., ב) [פסחים לג: ד"ה כביצה], ג) צ"ל אי לא קפיד אלא דולה בקיומו לא אלא כו'. רש"ל, ד) [צ"ל דתני בסיפא שהרי הוא שם במשנה ולדרב' בפיס' פ"ב דטבול יום ליתא וכ"ה ג"כ בתוס' פסחים שם ד"ה ר"ג רש"י], ה) [ועי' תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת ותוס' נדה] יז: ד"ה אפילו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם וכו' ושיעור למחשבתו שניה: (ב) ד"ה יש דיחוי וכו' לא מחייב חטאת מי: (ג) תוס' ד"ה אי לענין וכו' דתניא מכל האוכל מלמד שמיטמא בכל שהוא:

גליון הש"ס

גמ' עד דאיכא כזית. עיין ערכין דף ט ע"ב תד"ה אגב: שם ותפחה ונמלך עליה. עי' מנחות דף נד ע"א תד"ה דמעיקרא: שם וצמקה ונמלך. עיין לעיל עו ע"א תד"ה ושיד: שם וכגון דאיכא פחות מכביצ' אוכלין. עיין מסכת נמלך פ"ד ה"א מהל' ט"א: תוס' ד"ה אי לענין. משמע דלא מקבל אוכל טומאה עי' פסחים דף לג. תד"ה אר"א:

מוסף רש"י

ובא אחר והוציא. כשבת להר"ר חייב, דחשיב מלאכה מפני מחשבתו של זה שהוכשר לו והצניעו (שבועות [illegible]).

רבינו חננאל

ולא תימא בטולי מבטלא למחשבתו, אלא כל העושה על דעת מחשבתו ראשונה הוא עושה. אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חיטה אחת לזריעה. פי' הני מילי לענין המצניע אפילו הצניע חיטה אחת והוציאה. והיא דתנן באידך פרקין זרעוני גינה פחות מגרוגרת, ותנן זרע קישואין ודילועין ופול המצרי שנים, שיעורין דעלמא דלאו למצניעין, שאין אדם מוציא גינה אחת לזריעה, אבל המצניע אפילו אחת חייב עליה. וכל אדם שהוציאו סתם בשלא הצניעו אינו חייב עליו אלא כשיעור אע"פ שהצניעו [הראשון] ואינו מתחייב במחשבת הראשון. ומתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר. אבל אם הוציאו השני מדעת המצניע הראשון חייב. ואם הוציא כגרוגרת שהוא כשיעור הוצאה [לאכילה], ומעיקרא היתה מחשבתו לאכילה ונמלך עליה לזריעה, או לזריעה ונמלך עליה לאכילה חייב, ולא אמרינן צריך שתהא עקירה והנחה בחדא מחשבה. ובעי' דרבא לא איפשיטו, הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה והויא כגרוגרת ונמלך עליה לאכילה, בעידנא דעקירה הוה מחייב אמחשבתו ושיעור למחשבתו הוא, ובעידנא דהנחה נמי שיעורא היא למחשבתו שבאותה שעה, ואילו אישתיק ולא חשיב עליה מחייב אמחשבה דזריעה, השתא נמי מחייב. הוציא כגרוגרת לאכילה והיתה כשיעור בשעת עקירה, וכשצמקה וחסרה נמלך עליה לזריעה דמחייב עליה נמי בשעת הנחה, ובתר השתא אזלינן ומחייב. אבל אם הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה ועדיין מחשבתו כדהות, אע"פ דבעת עקירה יש בה כשיעור, כיון שחסרה בין כך. לכך מספקא לן יש דחוי אצל שבת או אין דחוי

רבינו חננאל (המשך)

אצל שבת. וקיימה [בתיקו]. ועיקר דהא מלתא דכולה עקירה והנחה במחשבה דאיסורא, דקאמרינן אמר רב ספרא א"ר אמי א"ר יוחנן המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן [והוציאן] פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, ומפרשא נמי בגמרא דואילו נערות. בעא מיניה רבא מרב נחמן זרק כזית תרומה לבית טמא מהו. ודמי כגון שזרק מרה"י לרה"ר, אי נמי מרשות היחיד לרשות [היחיד] ורשות הרבים באמצע. [ודייקינן] למאי קא בעי רבא הא בעי', אי לענין שבת כגרוגרת בעינן, שאם הוציא אוכלין פחות מכגרוגרת פטור, אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן, שאם טימא תרומה פחות מכביצה פטור, האי כזית לענין מאי קא מיבעי ליה לרבא. ואהדרינן לעולם לענין שבת, וכגון שזרק לאותו בית טמא תרומה פחות מכביצה ואיתא התם, וזרק עכשיו כזית שהוא משלימו לההוא דאיתיה התם לכביצה. מאי, מדמצטרף לענין טומאה קא מחייב עליה נמי לענין שבת, ואי לאו דקא מצטרף לענין טומאה ומחייב עליה, לא איחייב עליה לענין שבת, ומשום דקא מחשב ליה מחייב, כי האי דסוף הזורק יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם, טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביוה"כ, ר"מ אומר אם היתה שבת והוציא חייב, אמרו לו אינו [מן] השם, ואמרינן עלה אמאי הא אין דרך הוצאה בכך, ומהדרינן כיון דאחשביה מחייב, הכא נמי הכין או דלמא כל לענין שבת כגרוגרת בעינן. א"ל ר"נ תנינא אבא שאול אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרוגרת.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כו:
ג ב מיי' שם:
ד ג מיי' שם:
ה ד מיי' שם הל' כז:
ו ה מיי' שם:

רב נסים גאון

פרק עשירי המצניע

למאי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן. אימא כגרוגרת להוצאת שבת. הוא אמור בכמה מקומות, במשנה המוציא אוכלין כגרוגרת, והרבה בזה, ואסמכתא דילה מקרא דכתיב ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ואמרו תאנה כגרוגרת להוצאת שבת. וכביצה לענין טומאת אוכלין. בתורת כהנים אוכל מיטמא מלמד שהוא מיטמא בכל שהוא, [א] ת"ל אשר יאכל הא אינו מיטמא אלא בכביצה. ובפרק יום הכפורים תניא ר' אומר כל איסורין שבתורה בכזית חוץ מטומאת אוכלין כו'. וטומאת אוכלין מנלן דאמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר אמר קרא מכל האוכל אשר יאכל, אוכל שאתה יכול לאוכלו בבת אחת, ושיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת, והזכרנו דבר זה בברכות ופי' אל משנה [במשנה] במסכת מעילה בפרק קדשי מזבח שנינו כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס ומזון ב' סעודות לעירוב, וכביצה לטמא טומאת אוכלין וכגרוגרת להוצאה שבת וככותבת ליום הכפורים.

[א] יכול יטמא לאחרים בכל שהיא.